

Tisková zpráva

Informovanost české veřejnosti o bezlepkové dietě – červen 2016

- ⊙ Obecně lze říci, že převážná část české veřejnosti o této dietě slyšela a má povědomí o tom, čeho se týká. Z výsledku šetření vyplývá, že pouze minimum lidí o bezlepkové dietě doposud neslyšelo (6 %).
- ⊙ Lidé, kterých se tato dieta dotýká přímo nebo zprostředkovaně, vyjadřují vyšší informovanost než lidé, kteří se s touto dietou nesetkávají. Významný rozdíl v informovanosti dále vzniká především mezi kategoriemi lidí s neúplným či základním vzděláním a ostatními vzdělanostními kategoriemi.
- ⊙ Osobní zkušenost s bezlepkovou dietou či zprostředkovanou skrze své blízké udává necelá třetina (32 %) dotázaných.

Zpracovali:

Martin Buchtík, Jarmila Pilecká,
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 593
Helena Tlaskalová-Hogenová
Mikrobiologický ústav AV ČR, v.v.i.

Součástí bloku otázek, který se zabýval chováním občanů při nákupu a spotřebě potravin, byla i část týkající se konzumace potravin obsahujících lepek.

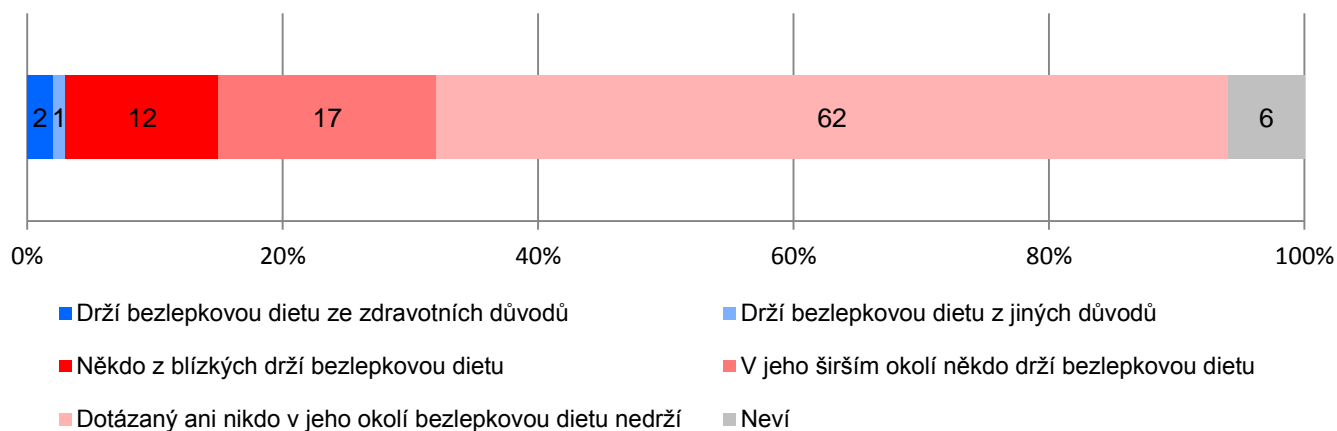
Ve spojení s nákupním chováním a výběrem potravin je tematika intolerance lepku a s ní spojené bezlepkové diety podstatná, jelikož může být dalším vlivným faktorem nejen v nákupních strategiích, ale i obecně pro životní styl jedince. Jelikož je tomuto tématu v současnosti věnována čím dál větší pozornost, vidíme jako podstatné zmapovat základní povědomí české veřejnosti o celiakii.

„Lepek (gluten) patří mezi tzv. prolaminy, tj. bílkoviny obilného zrna. Vyskytuje se především v pšenici, žitu a ječmeni. Množství lepku udává kvalitu mouky i těsta z ní vytvořeného. U některých lidí vzniká intolerance neboli nesnášenlivost lepku a může způsobit chorobu zvanou celiakie, ale může být i příčinou potravinové alergie na pšeničné bílkoviny. Je známo, že výskyt choroby je poměrně vysoký, v evropské populaci se pohybuje kolem 0,5 - 1 %," popisuje základní fakta o intoleranci na lepek prof. Helena Tlaskalová-Hogenová z Mikrobiologického ústavu AV ČR, v.v.i..

„Léčba celiakie dosud tkví v celoživotním dodržování přísné bezlepkové diety. Pacienti s celiakií mají problémy s dodržováním diety hlavně proto, že je finančně náročná. U nás jsou příspěvky pojištěnoven pro pacienty, kteří musí držet bezlepkovou dietu, ve srovnání s jinými zeměmi, velice nízké. Jakoby se zapomínalo, že v případě závažné choroby - celiakie je dodržování bezlepkové diety jediným a skutečným lékem. Pacienti mají navíc problémy s možností stravování kontrolovanými bezlepkovými potravinami (školní stravování, restaurace), v rodinách se musí měnit kvůli jednomu členu rodiny stravování celé rodiny (za účelem striktního dodržování pravidel přípravy bezlepkové stravy),“ popisuje reálné podmínky celiaků v ČR prof. Helena Tlaskalová-Hogenová.

První otázka z šetření CVVM se zaměřovala na to, zda sám respondent nebo někdo z jeho okolí drží bezlepkovou dietu. Vyloučení lepku ze své stravy ze zdravotních nebo jiných důvodů udávají „pouze“ 3 % respondentů starších 15 let. I přes to se mnohých dotázaných dotýká tato dieta zprostředkovaně skrze blízké a širší okolí (29 %). Převažující část dotázaných (62 %) ovšem bezlepkovou dietu nedrží ani nemá nikoho ve svém okolí, kdo by ji dodržoval (viz graf 2).

Graf 1: Držíte vy nebo někdo ve Vašem okolí bezlepkovou dietu (%)¹

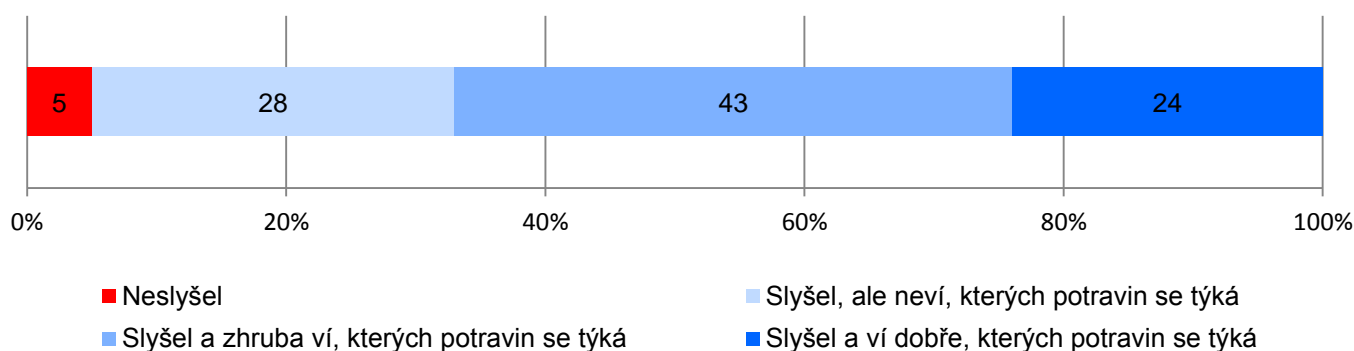

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 20. 6. 2016, 1005 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Existují tedy i lidé, kteří drží bezlepkovou dietu z vlastního rozhodnutí. Prof. Helena Tlaskalová-Hogenová dodává - „Pravděpodobně na základě popisu prospěšných efektů bezlepkové diety u jedinců trpících různými potížemi (tzv. neceliakální glutenová senzitivita) začali držet bezlepkovou dietu i zdraví lidé, kteří věří, že zhubnou nebo že se jim zlepší fyzická kondice. Neexistuje však vědecky podložená studie o tom, že bezlepková dieta má u zdravých lidí nějaký prospěšný efekt. Naopak je známo, že nekontrolovaně zavedená bezlepková dieta může mít za následek nedostatečný přísun některých vitaminů a minerálů. Bezlepková dieta se do jisté míry stala módou, v některých částech Spojených států dodržuje tuto dietu až 20 % obyvatel.“

Nyní se podíváme na míru informovanosti a povědomí o existenci bezlepkové diety u české veřejnosti. Obecně lze říci, že převážná část dotázaných o této dietě slyšela a má povědomí o tom, čeho se týká. Z výsledků šetření vyplývá, že pouze minimum lidí o bezlepkové dietě doposud neslyšelo (5 %). Více než čtvrtina české veřejnosti sice o bezlepkové dietě slyšela, nicméně neví, kterých potravin se přesně týká. Oproti tomu 43 % dotázaných udává, že o této dietě slyšelo a přibližně ví, které potraviny zahrnuje, a 24 % respondentů udává, že ví dobře, čeho se bezlepková dieta týká (více viz graf 2).

Graf 2: Informovanost o bezlepkové dietě (%)²

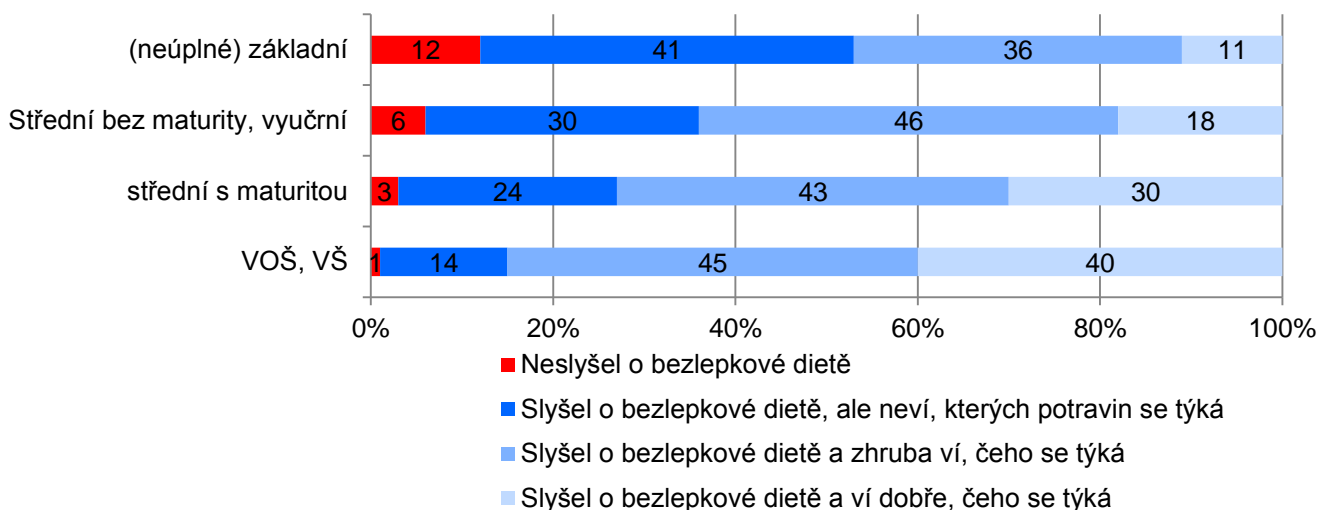
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 20. 6. 2016, 1005 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Držíte Vy nebo někdo ve Vašem okolí bezlepkovou dietu? Ano, držíte bezlepkovou dietu ze zdravotních důvodů., Ano, držíte bezlepkovou dietu, ale ne ze zdravotních důvodů, je to Vaše rozhodnutí., Ano, mezi Vašimi blízkými máte někoho, kdo drží bezlepkovou dietu., Ano, ve Vašem širším okolí., Ne, ani Vy, ani nikdo ve Vašem okolí bezlepkovou dietu nedrží.“

² Znění otázky: „Slyšel jste o bezlepkové dietě? Ne, o bezlepkové dietě jste neslyšel, o bezlepkové dietě jste slyšel, ale nevíte, kterých potravin se týká, o bezlepkové dietě jste slyšel a zhruba víte, kterých potravin se týká, o bezlepkové dietě jste slyšel a víte dobře, kterých potravin se týká.“

Pokud se podíváme na charakteristiky respondentů, vidíme, že o bezlepkové dietě jsou lépe informováni lidé s dobrou životní úrovní. Vyšší povědomí o bezlepkové dietě i o potravinách, kterých se týká, deklarují významněji více ženy než muži. Více informovaní jsou pak i lidé, kteří mají děti. Informovanost o této dietě dále stoupá se stoupajícím vzděláním. Z grafu 2 vidíme, že významný rozdíl vzniká především mezi kategoriemi lidí s neúplným či základním vzděláním a ostatními vzdělanostními kategoriemi. Nejmarkantnější je pak tento rozdíl vůči dotázaným s vysokoškolským vzděláním.

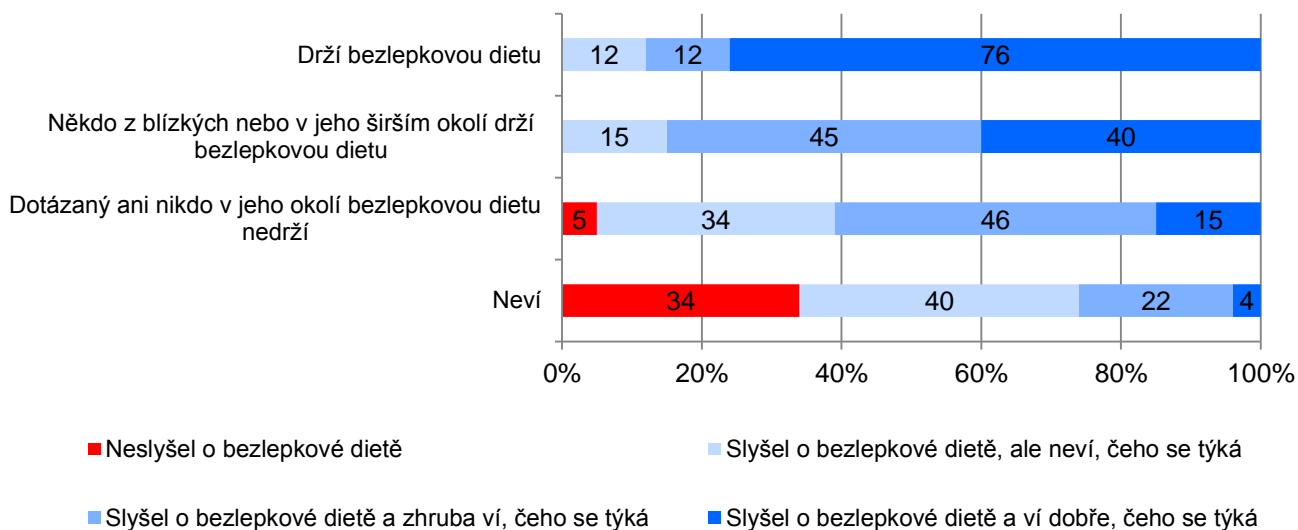
Graf 3: Informovanost o bezlepkové dietě na základě vzdělání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 20. 6. 2016, 1005 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Informovanost se logicky liší i na základě toho, zda dotázaný tuto dietu v současné době drží nebo ji dodržuje někdo z jeho blízkého či širšího okolí. Nejvýraznější je tento rozdíl u respondentů, kteří vyjadřují jistotu ve znalosti potravin souvisejících s bezlepkovou dietou. Zde lidé, kterých se tato dieta týká přímo nebo zprostředkovaně, vyjadřují vyšší informovanost než lidé, kteří se s touto dietou nesetkávají. Významný podíl respondentů (34 %), kteří o bezlepkové dietě neslyšeli, zároveň udává, že neví, zda někdo z jejich okolí tuto dietu drží (více viz graf 4).

Graf 4: Informovanost o bezlepkové dietě na základě jejího dodržování (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 20. 6. 2016, 1005 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v16-06</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. 6. - 20. 6. 2016</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1005</i>
Počet tazatelů:	<i>209</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PL.25, PL.26</i>
Kód zprávy:	<i>OR160926b</i>
Zveřejněno dne:	<i>26. září 2016</i>
Zpracovali:	<i>Martin Buchtík, Jarmila Pilecká, Helena Tlaskalová-Hogenová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt *Naše společnost*, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu „Šetření postojů veřejnosti k problematice plýtvání potravinami“.